

ҚАРШИ
ДАВЛАТ
УНИВЕРСИТЕТИ

ҚарДУ ХАБАРЛАРИ

2022 МАХСУС СОН

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

ҚАРШИ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

ҚарДУ ХАБАРЛАРИ

Илмий-назарий, услубий журнал

**Журнал 2009 йилда
ташkil этилган**

**Йилига 6 марта
чоп этилади**

**МАХСУС СОН
(Ижтимоий фанлар)**

Қарши – 2022

ТАҲРИРИЯТ ҲАЙЪАТИ:

Бош муҳаррир	проф. НАБИЕВ Д.Х.
Бош муҳаррир ўринбосари	доц. ХОЛМИРЗАЕВ Н.С.
Масъул котиб	доц. ЖУМАЕВ Т.Ж.

Таҳририят ҳайъати аъзолари:

проф. БЎРИЕВ О.	проф. ЧОРИЕВ А.Ҳ.
проф. ЖАББОРОВ А.М.	фалс.ф.д. ЧОРИЕВ С.А.
проф. ЖАББОРОВ Н.А.	пед.ф.д. ШОДИЕВ Р.Д.
б.ф.д. КУЧБОЕВ А.Э.	ф.ф.д. ШОДМОНОВ Н.Н.
проф. РАҲМОНОВ Н.Р.	ф.-м.ф.д. ШУКУРОВ А.М.
проф. РОЗИҚОВ Ў.А.	проф. ЭШОВ Б.Ж.
проф. СУЛАЙМОНОВ Р.Х.	проф. ЭШҚОБИЛОВ Ю.Х.
проф. МАХКАМОВА Н.	проф. ҚУРБОНОВ Ш.Қ.
т.ф.д. ХАСАНОВ А.М.	проф. ҒАФФОРОВА Т.Ғ.
проф. МАВЛОНОВ Ў.М.	доц. АБДУЛЛАЕВ С.И.
акад. САГДУЛЛАЕВ А.А.	доц. КАМОЛОВ Л.С.
проф. ТЎРАЕВ Д.Т.	доц. ЭРКАЕВ А.П.

Манзилимиз: 180003, Қарши, Кўчабоғ, 17. Қарши давлат университети, Бош бино.
Тел.: (97) 385-33-73, факс: 221-00-56; web-sayt: xabarlar.qarshidu.uz
E-mail: qarduxj@qarshidu.uz ёки qarduxj@umail.uz

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Главный редактор	проф. НАБИЕВ Д.Х.
Заместитель главного редактора	доц. ХОЛМИРЗАЕВ Н.С.
Ответственный секретарь	доц. ДЖУМАЕВ Т.Ж.

Члены редколлегии:

проф. БУРИЕВ О.	проф. ЧОРИЕВ А.Ҳ.
проф. ЖАББОРОВ А.М.	проф. ЧОРИЕВ С.А.
проф. ДЖАББОРОВ Н.А.	проф. ШОДИЕВ Р.Д.
д.б.ф. КУЧБАЕВ А.Э.	проф. ШОДМОНОВ Н.Н.
проф. РАҲМОНОВ Н.Р.	проф. ШУКУРОВ А.М.
проф. РОЗИҚОВ Ў.А.	проф. ЭШОВ Б.Ж.
проф. СУЛАЙМОНОВ Р.Х.	проф. ЭШҚОБИЛОВ Ю.Х.
проф. МАХКАМОВА Н.	проф. ҚУРБОНОВ Ш.Қ.
д.и.н. ХАСАНОВ А.М.	проф. ҒАФФОРОВА Т.Ғ.
проф. МАВЛОНОВ Ў.М.	доц. АБДУЛЛАЕВ С.И.
акад. САГДУЛЛАЕВ А.А.	доц. КАМОЛОВ Л.С.
проф. ТУРАЕВ Д.Т.	доц. ЭРКАЕВ А.П.

Журнал Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги
Олий аттестация комиссияси Раёсатининг қарорлари билан физика-математика,
кимё, биология, тарих, фалсафа, сиёсатшунослик, филология ва педагогика фанлари
бўйича докторлик диссертациялари асосий илмий натижаларини чоп этиш
тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Адрес редакции:

180003, Қарши, Кучабағ, 17. Қаршинский госуниверситет, Главный корпус.
Тел.: (97) 385-33-73, факс: 221-00-56; web-sayt: xabarlar.qarshidu.uz
E-mail: qarduxj@qarshidu.uz или qarduxj@umail.uz

Хушвақов Н. Алакуйлак терракотасида сиёвуш қиёфасининг тасвирланиши.....	212
Хушвақтов Н. Самарқанд – Буюк Ипак Йўли муҳим тармоғининг хорижий адабиётларда тадқиқ этилиши.....	216
Эшов Б.Ж. Урбанизация жараёнларининг омиллари ва хусусиятлари масаласига оид илмий қарашлар	219
Эгамбердиев Ф.П. Тадқиқотларда Суғд тарихшунослиги масалалари	225
Эрназаров А.Х. Фузор этимологиясига доир баъзи мулоҳазалар	227
Эрниёзов И. Советлар даврида тарихий маданий меросга муносабат масалалари (Қашқадарё вилояти мисолида)	231
Эшмухаматов А. Жиззах воҳасида чорвачилик тараққиёти: археологик тадқиқотлар, урф-одат ва маросимлар	234
Ғаниев Б. Қашқадарё анъанавий таълим тизими тарихидан	237
Чориев А., Абдуллаева З. Исмоилбек Гаспринскийнинг тарихий-маънавий қарашлари....	240
Чориев А., Раҳмонов М. Мустақиллик йилларида Ўзбекистон ва Қирғизистон Республикалари ўртасидаги маданий алоқалар	244
Шадиева Д. Ўзбекистонда мустақиллик йилларида олий маълумотли мутахассис кадрлар тайёрлаш жараёни таҳлили	246
Шодихонов С. Структурно-словообразовательная классификация Английской военной терминологии	249
Қаршиев А.А. Бухоро амирлигининг сиёсий ҳаётида Сурхон воҳасининг тутган ўрни ..	253
Қаршиев Р.М., Қулжонов И.А. Жадиличилик ҳаракатининг тарғиботлари	256
Қудратов Д. Антик давр шаҳарсозлик анъаналари	260

ФАЛСАФА

Муминова З. Тафаккурнинг физиологик ва руҳий-маънавий хоссалари	265
Turayeva D. Muloqotning shaxs hayotidagi o‘rni	267

СИЁСАТШУНОСЛИК

Abdulxakimov B. Raqamli texnologik taraqqiyot hamda yoshlar mafkurasi masalalari	270
Axmadova N. O‘zbekistonning xalqaro tashkilotlar va davlatlar bilan aloqalar (1991-2021 yillar).....	272
Ахмедов Т. Бошқарувда коллегиялик асосида қарор қабул қилишнинг ўзига хос хусусиятлари.....	276
Махмасобирова Ҳ.У. O‘zbekiston tashqi siyosatining Yevropa ittifoqi vektori	279
Расулова Н.С. Сиёсий партияларнинг шаклланиш тарихи ва унга таъсир кўрсатган омиллар.....	283
Холиқов Ғ. Ўзбекистоннинг хорижий ташкилотлар билан соғлом оилани ҳимоя қилиш соҳасидаги ҳамкорлиги.....	287
Ҳайдаров А. Ўзбекистон Республикаси миллий гвардияси фаолиятини тартибга солишнинг ҳуқуқий асослари.....	289
Алимова М., Мирзақулов Б. Ўзбекистонда ер-сув ислоҳоти ва унинг оқибатлари.....	293
Бердиева Г. Бухоро амирлигида сиёсий, ҳуқуқий ва маънавий, таълимотлар тараққиётининг халқ фаровонлигини таъминлашда тутган ўрни (XIX асрнинг иккинчи ярми – XX аср бошлари).....	296
Дехқонов Б. Хожагон-Нақшбандия таълимотидаги бағрикенглик тушунчасининг ёш авлодни тарбиялашдаги ўрни.....	299
Рахматова Х.Х. Мавлоно Жалолиддин Румий ва Хожа Аҳрор Валий қарашларининг уйғунлиги.....	302
Салохов А. Бухоро маърифатпаварлари меросида ёшларда миллий ва диний толерантликни шакллантиришнинг ўрни.....	305
Султанова Л. Таълим-тарбия сифати ва самарадорлигини ошириш.....	308
Шодиев Ж.Ж. Мамлакатимизда инсон кадрини юксалтиришнинг ижтимоий-фалсафий масалалари.....	311

хақиқий маънодаги озодликни орзу қилган ота-боболаримизнинг Ватан ва халқ бахт-саодатини кўзлаган орзу-истаклари бугунги Ўзбекистон мустақиллиги шарофати билан руёбга чиққанлигидан далолат беради.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Абдусаттор Жуманазар. Бухоро таълим тизими тарихи. – Тошкент: “Академнашр”, 2017. – Б. 53.
2. Шамсутдинов Р, Каримов Ш, Хошимов С, Убайдуллаев Ў. // Ватан тарихи 2. – Тошкент: “Шарк”, 2016. – Б.111.
3. Ўзбекистон тарихининг долзарб муаммоларига янги чизгилар. – Т.: “Шарк”, 1999. – Б. 74. // Эсанова Ш. Садри Зиёнинг “Рўзнома” асари тарихий манба сифатида.
4. Айний С. Эсдаликлар. – Тошкент: ЎзССР Давлат бадиий адабиёти, 1960. 7-том. – Б. 268.
5. Саид Алиев. Бухорода битилган байтлар. – Тошкент: Фафур Гулом, 1992. – Б. 111.
6. Бухоро: тарих саҳифалари. (Мақолалар тўплами) // Раупов С. Чор Россиясига қарамлик шароитида Бухоро амирлигидаги ижтимоий ҳаракатлар. – Бухоро, 1999. – Б. 70.

ХОЖАГОН-НАҚШБАНДИЯ ТАЪЛИМОТИДАГИ БАҒРИКЕНГЛИК ТУШУНЧАСИНИНГ ЁШ АВЛОДНИ ТАРБИЯЛАШДАГИ ЎРНИ

Дехқонов Б. (Бух ДУ)

Аннотация: Хожাগон-нақшбандиянинг реал ҳаётини шарт-шароитлар, инсоннинг мавжуд имкониятларига асосланганлиги унинг ҳамма замонлар ва барча табақалар талабига жавоб берадиган замини мустаҳкам тариқат эканлиги очиқ берилган. Марказий Осиёда Юсуф Ҳамадоний, Абдуҳолик Гиждувоний таълимотларини ривожлантириш асосида шаклланган нақшбандия таълимоти ва унинг йирик вакиллари маданий ҳаётда ниҳоятда муҳим роль ўйнайди, маънавий ўзгаришлар маълум эркинлик учун ғоявий асос, омил бўлиб хизмат қилди.

Таянч сўзлар: *Хожাগон-нақшбандия, Абдуҳолик Гиждувоний, хуфия, зикр, “Дил ба ёру даст ба кор!”, Тасаввуф, “Футуватномаи султоний”, “Насойимул муҳаббат”, “Нафоҳотул унс” баркамоллик.*

Аннотация: То, что Ходжагон-Накшбанди основано на реальных условиях жизни, существующих возможностях человека, свидетельствует о том, что это солидная секта, отвечающая потребностям всех времен и всех сословий. В Средней Азии учение Накшбанди, сформировавшееся на основе развития учений Юсуфа Хамадони, Абдухалика Гиждувани и его основных представителей, играет чрезвычайно важную роль в культурной жизни, духовные изменения послужили идеологической основой для определенной свободы.

Ключевые слова: *Ходжаган-Накшбанди, Абдухалик Гиждувани, мистерия, воспоминание, «Дил ба ёру даст ба кор!», суфизм, «Футуватномаи султоний», «Насойимул муҳаббат», «Нафоҳотул унс», совершенство.*

Annotation: The fact that Khojagon-Naqshbandi is based on real living conditions, the existing capabilities of man, reveals that it is a solid sect that meets the needs of all times and all classes. In Central Asia, the Naqshbandi doctrine, formed on the basis of the development of the teachings of Yusuf Hamadoni, Abdulkhalik Gijduvani, and its major representatives play an extremely important role in cultural life, spiritual change has served as an ideological basis for a certain freedom.

Key words: *Khojagan-Naqshbandi, Abdulkhalik Gijduvani, mystery, remembrance, “Dil ba yoru dast ba kor!”, Sufism, “Futuvatnomai sultoniyy”, “Nasoyimul muhabbat”, “Nafohotul uns” perfection.*

Мусулмон Шарқда машҳур тариқат пири, хожাগон-нақшбандия силсиласининг асосчиси 1103 йили Бухоро вилоятининг Гиждувон туманида туғилган. Манбаларнинг гувоҳлик беришича, унинг отаси Имом Абдулжамил Ҳаққа яқин киши эди. Имом Молик авлодидан бўлган бу нажиб инсон ўз даврининг улуғ донишмандларидан бўлиб, зоҳирий ва ботиний илмларда донг таратган. Абдулҳоликнинг отаси ҳам, онаси ҳам Рум подшоҳларининг авлодларидан бўлиб, тақдир тақозосига кўра Гиждувонга келиб қоладилар.

Абдулҳолик бошланғич таълимни Гиждувонда олиб, 9 ёшидаёқ Қуръони Каримни ёд билган, 10 ёшидан бошлаб дарвешларнинг зикр тушишларида фаол иштирок этган.

Кейин таҳсилни Бухоро шаҳрининг машҳур мадрасаларида давом эттиради. Бу ерда у Имом Садриддин деган замонасининг етук алломасидан тафсир илмини мукамал ўрганади. Бир куни у ўз устозидан хуфия зикр (яширин зикр, дил зикри) ҳақида сўрайди. Устози унга бу илоҳий илм бўлиб, уни Худонинг ўзи хоҳлаган бандаларига ўргатишини айтади. Бу суҳбатдан бир неча муддат ўтгач, Хизр алайҳиссалом келиб, Абдулҳолик Ғиждувонийга хуфия зикрдан таълим беради ва уни фарзандликка қабул қилади.

Абдулҳолик 22 ёшида Бухорога келган ўша даврнинг донгдор шайхи Хожа Юсуф Ҳамадоний (1048-1140) билан учрашиб, унга шогирд тушади. Хожаи Хизр унинг сабоқ пири бўлса, Хожа Юсуф суҳбат ва хирқа пирига айланади. Абдулҳолик Ғиждувонийдан ташқари, Хожа Абдуллоҳ Баррақий, Хожа Ҳасан Андоқий, Хожа Аҳмад Яссавий каби ислом олами ва тариқат тарихида машҳур шайхлар ҳам Юсуф Ҳамадонийнинг шогирдлари ҳисобланадилар. Юсуф Ҳамадонийнинг истеъдоди ва мақоми қанчалик улуғ бўлганлигини 17 та муриди комил авлиё даражасига етгани, Шарқ халқлари ҳаётида муҳим ўрин тутган яссавия ва хожагон-нақшбандия тариқатларининг асосчилари бевосита унинг издошлари эканлигидан ҳам билса бўлади. Абдулҳолик Ғиждувоний устози Хожа Юсуф Ҳамадоний Хуросонга қайтиб кетгунига қадар у буюк зотнинг хизмат-мулозаматида бўлиб, хожагон тариқатининг усулларини мукамал эгаллайди (хожагон тариқатини гарчанд Хожа Абдулҳолик асослаган бўлса-да, унинг илк уруғлари Хожа Юсуф томонидан ташланган) ва кўп ўтмай ўзи ҳам йирик тасаввуф олимига айланади.

Хожа Абдулҳолик Ғиждувонийнинг тасаввуф тарихидаги буюк хизмати янги бир тариқатга асос солгани билангина белгиланмайди. Хожагон тариқати воситасида у умуман тариқатни Муҳаммад пайғамбар суннатига мувофиқлаштирди, уни турли бидъатлар ва ботил қарашлардан тозалади. Шариатга амал қилиш, ундан чекинмасликни асосий қоидага айлантди. Таркидунёчилик, хилватни рад этиб, жамоат билан бирга бўлишни шарт қилиб қўйди. Оллоҳ муҳаббати деб дунёдан кечмасликка даъват қилди. Луқма ҳалоллиги – ҳар ким ўз меҳнати билан кун кўриши зарурлигини тариқатнинг асосий талаби қилиб белгилади. Бу тариқат тақво деб ҳаддан ошишни маъқулламайди. Ахлоқ масаласи қатъий қилиб қўйилди. Буларнинг барчаси тасаввуф тараққиётида муҳим аҳамиятга эга бўлди. Баҳоуддин Нақшбандга нисбат бериб машҳур бўлган “Дил ба ёру даст ба кор!” – “Кўнглинг ёрдаю қўлинг ишда бўлсин!” шиори ҳам ғоя сифатида дастлаб Абдулҳолик Ғиждувоний томонидан илгари сурилганлиги бежиз эмас.

Абдулҳолик Ғиждувоний руҳидан тарбия топган ва Нақшбандия силсиласига асос солган Хожа Баҳоуддин Нақшбанд бу шиорни ўз тариқатининг асосий қоидаси қилиб олган (Воқеан, нақшбандиянинг ўзи ҳам хожагон силсиласидан ўсиб чиққан бўлиб, хожагон-нақшбандия деб юритилади ва Абдулҳолик Ғиждувоний унинг бошловчиси (сарҳалқаи силсила) ҳисобланади). Хожагон-нақшбандиянинг реал ҳаётий шарт-шароитлар, инсоннинг мавжуд имкониятларига асосланганлиги унинг ҳамма замонлар ва барча табақалар талабига жавоб берадиган замини мустаҳкам тариқат эканлигидан далолат беради. Шариат андозасига солинган, бидъат ва нуқсонлардан холи Абдулҳолик Ғиждувоний йўлининг асрлар давомида тариқатда ҳужжат ва барча гуруҳларда мақбул, деб эътироф этиб келинаётгани ва Туркистон, Эрон, Афғонистон, Ҳиндистон, Туркия, Ироқ, ҳатто Шимолий Африкада кенг тарқалган хожагон-нақшбандия тариқатининг ҳозирги кунда ҳам дунёнинг кўпгина мамлакатларида фаолият кўрсатаётганлигининг сабаблари шунда[1:147].

Хожалар аҳлининг хожаси Абдулҳолик Ғиждувоний 1179 йили 76 ёшида вафот этган. У волидаи муҳтарамасининг оёқ томонида дафн қилинган. Қабри Ғиждувон шаҳрида табаррук зиёратгоҳ ҳисобланади[2:6].

Хожа Абдулҳолик Ғиждувоний тасаввуф оламида машҳур кўплаб шогирдлар тарбиялаб етиштирган. Унинг вафотидан кейин хожагон тариқати Хожа Ориф Ревгарий (Моҳитобон), Хожа Маҳмуд Анжир Фағнавий, Хожа Али Ромитаний, Хожа Муҳаммад Бобойи Самосий, Хожа Саййид Мир Кулол Бухорий, Хожа Баҳоуддин Нақшбанд каби ўз замонасининг донгдор шайхлари томонидан давом эттирилган ва кенг шухрат қозонган.

*Гар дар дилат аз касе шикоят бошад,
Дарди дили ту аз ў бағоят бошад.
Зинҳор ба интиқом машғул машав,
Бадро бадиш хеш кифоят бошад.
Гар бир кишидан дилда шикоят бўлгай,
Дил оғриги ундан бениҳоят бўлгай.
Ҳеч ўйлама интиқом олишни, чунки
Ёмонга ёмонлиги кифоят бўлгай.*

Бу рубоий ҳам панд-насиҳат, ҳам фалсафий, ҳам диний мазмунга эга. Панд-насиҳатлиги шундаки, бирор киши сенинг кўнглингни оғритса, бундан беҳад изтироб чексанг-да, сира ундан ўч олишни ўйлама, зеро, ёмонга ёмонлигининг ўзи етарли жазодир, дейилмоқда. Фалсафий мазмуни эса қуйидагича: ёмоннинг ёмон бўлиб яратилганлигининг ўзи унга бир умрлик жазодир. Ҳарчанд уринма, сен унга бундан ортиқ жазо беролмайсан. Диний маъноси: яхшилик ҳам, ёмонлик ҳам Худодан. Ёмон ёмонлигига бориб, ўз ҳаддини билмай сени ранжитибдими, сен яхши бўлсанг, яхшилигингча қол-да, унга тенг бўлма – ёмонликка ёмонлик қайтаришни ўйлама. Бу икки жиҳатдан ўзини оқламайди: аввало, сен ҳам ёмонга тенг бўласан, қолаверса, илоҳий амрларга қарши борасан. Тўртинчидан, мўмин кишида кек-адоват бўлмаслиги керак, ўч олиш бу – шайтоннинг иши. Бинобарин, бировдан ўч олишга чоғланган одам бир лаҳза бўлса-да, шайтоннинг васвасасига учган бўлади. Шайтон васвасасига учиш эса иймоннинг сустигидан дарак беради. Бешинчидан, халқ орасида яхшиликка яхшилик – ҳамманинг иши, ёмонликка яхшилик – мард кишининг иши деган улуг бир ҳикмат асрлар давомида яшаб келади. Демак, ёмонликка ёмонлик билан жавоб берган кишининг оддий одамлардан фарқи йўқ, у олиҳимматлиликни даъво қилмаса ҳам, ўзини баркамол инсон деб ҳисобламаса ҳам бўлади. Ва, ниҳоят, олтинчидан, рубоийнинг асл мазмун-моҳияти шундаки, ёмонликка ёмонлик қайтаришни ўйлаган киши том маънодаги яхши одам эмас, унинг табиатида қайсидир даражада ёмонлик уруғлари мавжуд ва бировнинг ёмонлиги баҳонасида у юзага қалқиб чиқаяпти. Бу рубоийларда тасаввуф таълимотининг назарий қоидалари ифодасидан кўра кўпроқ инсонийлик тараннумини кўрамиз.

Тасаввуф тадрижий тараққиётга эга бир таълимот бўлиб, Ислом оламида VIII асрнинг ўрталарида пайдо бўлган. Дастлаб у зоҳидлик ҳаракати кўринишида куртак ёя бошлади.

Машҳур сўфий аёл Робия Адвия Тангрига муножотларида нола қилиб айтар экан: “Эй парвардигорим, эй Ёри азиз, агар жаннатнинг тамаъида тоат қиладиган бўлсам, жаннатингдан бенасиб эт, агар дўзахингдан кўрқиб ибодат қиладиган бўлсам, мени дўзахингда қуйдир, мингдан-минг розиман! Аммо агар сенинг жамолингни деб тунларни бедор ўтказар эканман, ёлвораман, мени жамолингдан маҳрум этма” [3:58].

Исломшунос олим Аҳмад Заки Валидийлар оиласида Нақшбандий тариқатига ихлос қилишлари ҳақида ўз “Хотиралари”да қуйидагича фикр билдиради: “Отам ва онам у Бухородаги Шайх Баҳовуддин Нақшбанд мақбараси эшигидаги дарахтга бели билан суянса тузалишига ишонгани учун Бухорога бориб машҳур шайхнинг қабрини зиёрат қилди. Отам ва онам бирор киши Бухорони зиёрат қилиб қайтиши билан худди зиёратдан келган киши Маккадан қайтган ҳожидек зиёрат этиш учун боришарди” деб таъкидлайди.

Шу тариқа дунёдан кўнгили узган, аммо Зоҳидларларга ўхшамайдиган, “бир назар билан тупроқни кимё этадиган” зеҳну заковат, ақлу фаросатда тенгсиз, аммо ўзга мутафаккирлар, файласуфлардан ажралиб турадиган, шариат илмини сув қилиб ичган, тоату ибодатда мустаҳкам, лекин оддий диндорлардан фарқланадиган ажойиб ҳислатли одамлар тоифаси пайдо бўлган эдики, уларни руҳ кишилари деб атардилар. Табиийки, ана шундай бир вазиятда давр бу жараёни мўътадил ҳолда тутувчи ва тасаввуфнинг жамиятдаги маънавий маърифий, фалсафий-ирфоний миссиясини эслатиб турувчи мутафаккир бир зотга эҳтиёж сезар эди. Хусусан, нақшбандия улуглари Абдурахмон

Жомийнинг тариқатга киришини катта қувонч ва мамнуният билан қайд этдилар. Жумладан нақшбандия тариқатининг Хуросондаги улуғ шайхи, Жомийнинг муршиди бўлмиш Саъдиддин Қошғарий “Ҳақ субҳона таъоло биз ошуфтаҳол фақирларга бу соҳибкамол йигитнингсуҳбатига етиш шарафини иноят айлади[4:78].

Марказий Осиёда Юсуф Ҳамадоний, Абдухолик Гиждувоний таълимотларини ривожлантириш асосида шаклланган нақшбандия таълимоти ва унинг йирик вакиллари [5:373] XIV-XV асрлардаги сиёсий ижтимоий ҳамда маданий ҳаётда ниҳоятда муҳим роль ўйнайди, маънавий ўзгаришлар маълум эркинлик учун ғоявий асос, омил бўлиб хизмат қилди. Темур ва Темурий шахзодалар, кўп олим-фозиллар, ҳунармандлар нақшбандия таълимотидан озуқа олдилар[6:18], ўз фаолиятлари ижодлари билан уни ҳар томонлама бойитдилар. XV асрда яшаб ижод этган нақшбандия таълимотининг йирик вакили Хўжа Аҳрор Вали фақат маданий ҳаётдагина эмас, сиёсий-иқтисодий тинчлик ва ривожланишида муҳим ижобий роль ўйнади[7:55].

Хулоса ўрнида, тасаввуф тарихи Ислом тарихи билан бирга ривожланиб, Ислом маданияти ва маърифатига улкан ҳисса бўлиб кўшилди. Агар дастлабки пайтларда Куфа, Басра ва Боғдод шаҳарларида санокли даражада зоҳид ва сўфийлар яшаган бўлса, бора-бора мусулмон оламида шайху машшойхлар, сўфий дарвешлар, қаландарларнинг сони кўпайди, юқорида айтганимиздай, бу ўзига хос Ўрта аср маданий-маърифий, ахлоқий қарашлар тизимида шаклланди. Бағрикенглик тасаввуфда инсоннинг маънавий камолот сари юксалишида ва жамиятнинг тинчлигини таъминлашда ҳамда инсонлараро биродарлик руҳини ёйилишида энг асосий тамойиллардан бири бўлганлигини ҳозирги замондаги кўпгина тасаввуфнинг нуфузли тадқиқотчилари ҳам таъкидлаб ўтганлар.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Хусниддинов З. Ўзбекистонда диний бағрикенглик. – Т.: “Ислом Университети”, 2006. – Б. 147.
2. Н.Комилов. Тасаввуф. Биринчи китоб. Т. “Ёзувчи” нашриёти 1996 й. – 6 б.
3. Ord. Prof. Zeki Velidi Togan. Natiralar –Ankara: 1999, §43. – S 58.
4. Абдулвосеъ Бохарзий. Мақомоти Жомий. 8-78-бетлар.
5. Мамажонов С. Фитрат // Маънавият юлдузлари. – Т., 1999. – Б. 373.
6. Футувватномаи султоний “Мерос” нашриёти, 1994 й. – 18 б.
7. Шарҳи истилоҳоти тасаввуф, 1 жилд. Муқаддима, – 55 б.

МАВЛОНО ЖАЛОЛИДДИН РУМИЙ ВА ХОЖА АҲРОР ВАЛИЙ ҚАРАШЛАРИНИНГ УЙҒУНЛИГИ

Рахматова Х.Х. (Бух МТИ)

Аннотация: Мақолада Жалолiddин Румий ва Хожа Аҳрор Валий илмий меросидаги инсон, инсонийлик ва инсон ҳақиқати суҳбат, робита-устозга эҳтиром ҳақидаги қарашларидаги уйғунлик, мутасаввифлар таълимотининг баркамол инсонни тарбиялашдаги аҳамияти ёритилган. Нақшбандия тариқатининг XV асрдаги йирик намояндаси Хожа Аҳрор Румий асарларини билган ва улардан яратган таълимотида фойдаланганлиги кўрсатиб ўтилган. Хожа Муҳаммад Порсо “Рисолаи қудсия” асарида Баҳоуддин Нақшбандга берган таърифлари келтирилган.

Таянч сўзлар: *Жалолiddин Румий, Хожа Аҳрор Валий, Баҳоуддин Нақшбанд, Учинчи Ренессанс, Мавлоно Жалолiddин Румийнинг “Маснави Маънавий” асари, “Фикроти Аҳрория” асари, ишқ, ҳалолик.*

Аннотация: В статье рассматривается гармония взглядов Джалалиддина Руми и Ходжи Ахрора Вали на научное наследие человека, гуманность и человеческую правду, диалог, уважение к учителю, значение учения мистиков в воспитании гармонично развитой личности. Утверждается, что Ходжа Ахрор, великий представитель секты Накшбанди в 15 веке, знал труды Руми и использовал их в своих учениях. В «Рисолаи Кудсия» Ходжи Мухаммада Порсо дается описание Бахауддина Накшбанди.

Ключевые слова: *Джалалиддин Руми, Ходжа Ахрор Вали, Бахауддин Накибанд, Третье Возрождение, произведение Мавланы Джалалиддина Руми «Маснавий манави», «Фикроти ахрория», любовь, честность.*

Илмий-назарий, услубий журнал

ҚарДУ ХАБАРЛАРИ

МАХСУС СОН
(Ижтимоий фанлар)

Мусахҳиҳлар:	З. Рахматова
	М. Набиева
Саҳифаловчи	Я. Жумаев
Навбатчи	Т. Жумаев
Техник муҳаррир	Ж. Рахматов

Муассис: Қарши давлат университети

**Журнал Қашқадарё вилояти Матбуот ва ахборот бошқармаси томонидан
17.09.2010 йилда №14-061 рақамли гувоҳнома билан
қайта рўйхатдан ўтган.**

Теришга 09.04.2022 йилда берилди.
Босишга 13.04.2022 йилда рухсат этилди.
15.04.2022 йилда босилди.
Офсет қоғози. Қоғоз бичими 60x84, 1/8.
Times New Roman гарнитураси.
Нашриёт ҳисоб табағи 29,43.
Буюртма рақами: №27.
Адади 70 нусха. Эркин нархда.

Қарши давлат университети
кичик босмаҳонасида чоп этилди.
Манзил: 180003, Қарши шаҳри, Кўчабоғ кўчаси, 17.

Индекс: 4071